

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לו

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

עתה הגמרא מנסה להבין כיצד לבאר את דברי ר"מ, שלכאורה דינו מוקשה, שהיה אמור להיות שהניזק הראשון יגבה תחילה, מכיוון ששעבודו קודם, ואחר כך השני וכן הלאה.
הגמרא תבאר שהוא הולך בשיטת רבי ישמעאל, שהניזק בעל חוב בלבד, ולאחר מכן הגמרא תבאר שר"ש בסיפא הולך לפי שיטת ר"ע, ולכן המשנה שנויה בשיטת שני תנאים.

מתניתין מני ?

דלא כר' ישמעאל ודלא כר' עקיבא הגמרא מבררת:

אי כר' ישמעאל דאמר בעלי חובות נינהו - האי אחרון, אחרון נשכר?! ראשון ראשון נשכר מבעי ליה.

[אינו דומה לגבי בעל חוב, שלמרות שהלווה לפני הנזק, ניזק תופס קודם, ששם ישנה סברא שגם אם היה אצל הבעל חוב היה צריך לשלם אם הנזק, משא"כ לגבי נזקין, שכולן שווים בזה.]

אי כר' עקיבא ק"י דאמר תורא דשותפי הוא - האי יש בו מותר יחזיר לשלפניו, לכולם מבעי ליה ר"ל כל אחד כפי מה שהיה בו?

[עד כאן דף לו עמוד א]

א. אמר רבא לעולם כר' ישמעאל דאמר בעלי חובות נינהו-
ודקשיא לך אחרון אחרון נשכר?! ראשון ראשון נשכר מבעי ליה!

הב"ע כגון שתפסו ניזק ק"י לגבות הימנו ונעשה עליו כשומר שכן לנזקין, דהיינו הניזק ראשון תפס את הבהמה, ונעשה שומר שכן עליו, ואחר כך השור נגח שור אחר והניזק השני תפס אותו כדי לגבות את חובו, וכן הלאה.

אי הכי יש בו מותר, יחזיר לשלפניו?! יחזיר לבעלים מבעי ליה! ר"ל הניזק הראשון כשתפס את השור היה לו חלק בו והשאר שייך למזיק, ובעת שנגח השור של השני, אז הניזק הראשון הפסיד את חלקו, שעכשיו יצטרך לשלם לניזק השני, והשאר חוזר לבעלים.

ב. אמר רבינא - הוא בא ליישב דברי רבא, שהניזק תפס, וכך מפרש:

הכי קתני אם יש בו מותר בנזקין יחזיר לשלפניו - כגון אם השור של הניזק הרביעי שווה מנה, יכול לגבות נ', ואם ייגח השור החמישי השווה נ', אזי הניזק החמישי יכול לגבות כ"ה ממנו, ויחזיר לרביעי לגבות כ"ה, מנ' של הניזק ששילם כ"ה לחמישי ונשאר לו כ"ה, השאר יחזיר לבעלים.

וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן משום פשיעת שומרין נגעו בה.

אחרי שהגמרא ביארה את דברי ר"מ ברישא, הגמרא מנסה להבין איך ליישב את הסיפא.

במאי אוקימתא כר' ישמעאל,

אי הכי אימא סיפא-

ר' שמעון אומר שור שור שור מאתים שנגח שור שור מאתים, ואין הנבלה יפה כלום, זה נוטל מנה וזה נוטל מנה. חזר ונגח שור אחר שור מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו, זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז.

חזר ונגח שור שור מאתים, האחרון נוטל מנה, ושלפניו נוטל חמשים זוז,

ושנים הראשונים דינר זהב.

אתאן? לר' עקיבא דאמר תורא דשותפי הוא.

(קושיה) רישא ר' ישמעאל, וסיפא ר' עקיבא?!

דלר' ישמעאל אין שום חידוש דפשיטא דאיבד זכותו כשאבד האחד כיון דב"ח הוא אבל לר' עקיבא דשותפי נינהו ס"ד דהוי כאילו האחד מן השנים בחזקת הניזק ומצי למימר ניזק שלך נאבד ולא שלי:

ק"י תוספות ד"ה מתני' שור שנגח ארבעה וחמשה: אי כרבי עקיבא דאמר שותפין נינהו יחזיר לכולן מבעי ליה. תימה דלר' עקיבא נמי אמאי אין ראשון נשכר דלמה יהא נוטל עליו לשמור חלקו כל זמן שלא עמד בדיו ולא באו עדים? דמה הוא יודע אם יזכה וצריך לדחות דכיון שיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות מתחייב בשמירתו ולא מצי לשנוי' כגון שאין בידו דאם כן תיקשי ליה לרבי עקיבא ראשון נשכר מבעי ליה: ק"י תוספות ד"ה כגון שתפסו ניזק כו'. ודוקא לר' ישמעאל הוא נעשה שומר שכן אבל לר' עקיבא דאמר שותפין נינהו וכיחש ושיבח הוי ברשות הניזק לא נעשה שומר שכן אלא מחלקו דעל כל אחד מוטל לשמור חלקו והשתא אתי שפיר דבין ר' מאיר ובין ר' שמעון איירי בשתפסו ניזק ולא כפירוש הקונטרס:

[משנה] (2) היו שניהם של איש אחד שניהם חייבים.

עתה, הגמרא דנה האם המשנה דיברה על שור תם או על שור המועד. הגמרא מתמקדת במקרים אלו המופיעים במשנה:

(2) היו שנים רודפים אחר אחד, זה אומר 'שורך הזיק' וזה אומר 'שורך הזיק' - שניהם פטורים, אם היו שניהם של איש אחד: שניהם חייבים.

(3) היה אחד גדול ואחד קטן, הניזק אומר 'גדול הזיק' והמזיק אומר 'לא כי אלא קטן הזיק'.

א"ל רבא מפרזיקא לרבא אשי ש"מ קט"ז (2) שוורים תמים שהזיקו, רצה מזה, גובה

רצה מזה, גובה ר"ל שאם אבד אחד מהם, קם חבירו במקומו וגובה ממנו.

(דחיה) הכא במאי עסקין במועדין, שאזי משלם מן העלייה ויכול לגבות ממנו, שכל הנכסים משועבדים.

אי במועדין אימא סיפא-

היה אחד גדול ואחד קטן, הניזק אומר גדול הזיק, והמזיק אומר לא כי אלא קטן הזיק, המוציא מחבירו עליו הראיה.

(קושיה) אי במועדין, מאי נפקא ליה מיניה? סוף סוף, דמי תורא מעליא בעי לשלומי!

(תירוץ) א"ל סיפא (3) בתמין ורישא (2) במועדין.

(קושיה) אי במועדין, חייבים? חייב גברא מיבעי ליה.

ותו, מאי שניהם?

(מסקנה) לעולם בתמין - ומה שכתוב שניהם חייבים אין הכוונה שאיזה שירצה יגבה, אלא לומר שכל זמן ששניהם קיימים יכול לגבות, אך אם אבד אחד מהם, אינו יכול לגבות.

ורבי עקיבא היא"ץ דאמר שותפין נינהו בגוף של השור. ולכן וטעמא דאיתנהו לתרווייהו, שאזי גובה, דלא מצי מדחי ליה,

אבל ליתנהו לתרווייהו, מצי אמר ליה זיל אייתי ראיא דהאי תורא אזקך ואשלם לך.

הדרן עלך המניח

מתניתין

שור שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה - מדובר שהשור עדיין ממשיך להיות תם, כגון שנגח ביום ראשון, וביום שני ראה שור ולא נגח, וביום השלישי נגח, ואחר כך ראה בב' או ג' ימים שור ולא נגח, שלא נעשה מועד אפילו לסירוגין.

כיצד ישלם המזיק:

ישלם חצי נזק לאחרון שבהם.

ואם יש בו מותר, יחזיר לשלפניו כל חצי נזקו והראשונים יפסידו.

ואם יש בו מותר, יחזיר לשלפני פניו. והאחרון אחרון נשכר דברי ר"מ.

רבי שמעון אומר שור שור שור מאתים, שנגח לשור שור מאתים, ואין הנבלה יפה כלום, זה נוטל ניזק א' מנה וזה מזיק נוטל מנה. הוא סובר שהניזק שותף בנזקים.

חזר ונגח שור אחר ניזק ב' שור מאתים ואז שור זה שייך לראשון ולשני, וכעת הם האחראים על הנזק של השור השלישי, ואזי האחרון ניזק ב' נוטל מנה, ושלפניו ניזק א' זה נוטל חמשים זוז וזה מזיק נוטל חמשים זוז.

חזר ונגח שור אחר ניזק ג' שור מאתים, האחרון ניזק ג' נוטל מנה, ושלפניו ניזק ב' חמשים זוז, ושנים ניזק א' ומזיק הראשונים דינר זהב דהיינו כ"ה זוזים.

גמרא

ק"י תוספות ד"ה: ש"מ. מדקתני שניהם רצה כו' ואם אבד האחד קם חבירו תחתיו ומשתלם הימנו כך פירש בקונטרס וקשה דלא הוה ליה למימר שמע מינה אלא מסיפא הוה ליה למפרך דקתני אחד גדול ואחד קטן המוציא מחבירו עליו הראיה ומשלם לגדול מן הקטן א"כ כשאבד אחד מהן לא משתלם מאותו שנשאר ונראה לפרש דבשני שוורים שהזיק שור בודאי איירי דחשיב כאילו הוי חד גופא ומשתלם מן השני ואע"ג דמתניתין לא איירי אלא בענין שאנו מסופקים איזה מהן נגח מ"מ דייק מלישנא דקתני שניהם חייבים לאשמועינן שיכול להיות שיהיו שניהם חייבין כגון אי ידעינן בודאי שהזיקו שניהם יחד:

ק"י תוספות ד"ה ורבי עקיבא היא דאמר שותפין נינהו. פירש בקונטרס דלר' ישמעאל דאמר ב"ח הוא וזו"י הוא דמסיק ביה אם אבד האחד לא איבד זכותו וקשה דהא לעיל (דף לג.) אמר אפילו לר' ישמעאל שחטו מה שעשה עשין ונראה לפרש דמשום הכי מוקי לה כר' עקיבא משום

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא לו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן (שמעריים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

(מסקנה) אמרי אין, שאמר שמואל רישא ר' ישמעאל וסיפא ר' עקיבא.

[אין להקשות מדוע הגמרא העמידה את הרישא כרבי ישמעאל, הרי אפשר להעמיד כר"ע ולומר שמדובר כשתפסו ניזק, כמו שהסביר רבינא. והתשובה היא, שאם מעמידים כרבי ישמעאל, אז המשנה משימה לנו חידוש, והיינו שאם הניזק תפס, הוא כשומר שכר וקם ברשותו, אמנם לפי ר"ע אפילו שלא תפס תמיד דינו להיות שותף ואחראי על השור, ואחרון נשכר.]
התוקע לחבירו – דמי בושתו

תנן התם התוקע לחבירו, כנגד אוזנו, פירוש אחר, תקיעה ממש-

א. [ת"ק] נותן לו סלע לדמי בושתו, חוץ מנזק, צער ורפוי אם ישנם בו.

ב. ר' יהודה אומר משום ר"י הגלילי מנה.

האם דמי בושתו ונזקים הם בכסף צורי או כסף מדינה

ההוא גברא דתקע לחבירה,

שלחיה רב טוביה בר מתנה לקמיה דרב יוסף שהיה מסתפק על איזה סלע מתייחס ת"ק, וכך שאלתו:

סלע צורי תנן והיינו ד' זוזים.

או סלע מדינה תנן שמינית בסלע צורי, דהיינו חצי זוז צורי (דינר).

אמר ליה רב יוסף **תניתוה: ושנים הראשונים דינר זהב.**

ואי סלקא דעתך תני תנא סלע מדינה- נפלוג ונתני עד תריסר וסלע – ר"ל אם התנא מתייחס על סלע מדינה, ואז מובן מדוע התנא השמיע שהיו ג' נזקים ולא יותר, שבניזק חמישית יישאר י"ב דינרים וחצי לראשונים, ולא רצה לנקוט 'חצי', אך אם התשלומים הם בסלע צורי, עדיין אפשר להמשיך ולומר שנגח שור חמישי, והראשונים יקבלו י"ב דינרים וסלע מדינה (חצי דינר צורי).

אכן, הוא דחה את ההוכחה זאת:

(דחיה) א"ל תנא כי רוכלא ליתני וליזיל?!

מאי הוי עלה?

(מסקנה) פשטוה מהא דאמר רב יהודה אמר רב:

כל כסף האמור בתורה, כסף צורי, דהיינו הסלע הוא ד' דינרים (הדינר זהב), והוא 1/12 משקל הברזל, **ושל דבריהם, כסף מדינה** כגון אותו שיעור של דמי הבושת.

הגמרא חוזרת למעשה הנ"ל, ומספרת שהניזק לא רצה לקבל דמי בושתו שהחשיבו

כדבר פחות ערך, וצווה שיתנו לעניים:

אמר ליה ההוא גברא הואיל ופלגא דדוזא הוא, לא בעינא! נתביה לעניים!

הדר חזר בו **אמר ליה נתביה ניהלי איזיל ואברי ביה נפשאי** אקנה בה דבר מועט לעצמי.

א"ל רב יוסף, שהיה גבאי עניים, **כבר זכו ביה עניים, ואף על גב דליכא עניים, הכא אנן יד עניים אנן.** ^ק

[עד כאן דף לו עמוד ב]

לעניים ולא נדר ור"ח פירש שזה לא היה רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללוותו לפי שעה ולהחזיר אחר לעניים תחתיו וא"ל רב יוסף דיד עניים אן זכין בו במעמד שלשתן ואמרינן בפ"ק דערכין (ד' ו.) האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותו משבא ליד גבאי אסור לשנותו:

^ק תוספות ד"ה יד עניים אנן. וא"ת בלא יד עניים נמי מחייב צדקה באמירה כדדרשין בפ"ק דר"ה (דף ו.) בפ"ק זו צדקה וי"ל דכמו שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ה"נ אין אדם נותן צדקה דבר שלא בא לעולם וכשאמר ניתביה לעניים הוי זה החוב כמו שלא בא לעולם וכן אם היה אומר ניתביה להקדש לא היה הקדש קונה ונהי שאם היה אומר חוב זה לכשיבא לידי אתנהו להקדש או לצדקה דומה שמתחייב מטעם נדר אבל זה לא אמר כן אלא אמר תנהו